

**Un topos romantic (dublul) și
strategiile seducției
în proza fantastică
a lui Mircea Eliade**

Cuprinsul lucrării:

1. Genul fantastic un proiect de creație și comunicare literară
2. Dialectica fantasticului, o scurtă introducere în proza lui Mircea Eliade
3. De la fantasticul folcloric, daimonologia mitică (om-strigoi; mort-strigoi), la proza fantastică a lui Eliade (Domnișoara Christina-Simina)
4. Dublu malefic, fascinație și oroare
5. Visul ca mediator magic între două lumi
6. Seducția ca joc în exacerbarea pornirilor sufletești (Strategii ale enigmei și strategii ale seducției)
7. O altă formă a dublului, androgenul
8. O scurtă analiză a trecerii de la fantasticul popular la cel cult
- I. Aplicații metodice, de la fantasticul popular la fantasticul cult
- II. Expresii la clasă în predarea fantasticului
- III. Îmbunătățiri a procesului de predare a fantasticului popular la gimnaziu, basmul
- IV. Model de plan de lecție la fantasticul popular
- V. Fantasticul popular și celelalte arte: magie, povești, basme, legende, balade, muzeul satului
- VI. Fantasticul popular, fantasticul cult, deosebiri și asemănări
9. Dezbateră, metodă eficientă în procesul instructiv-educativ pentru o analiză a dublului fantastic în proza lui Mircea Eliade.
11. Test de evaluare formativă cu aplicații pe proza fantastică a scriitorului Mircea Eliade
12. Activitatea didactică: Dublul și strategii ale seducției în proza fantastică a lui Mircea Eliade

I. Genul fantastic,

un proiect de creație și comunicare literară

➤ **Actul inaugural al fantasticului în literatura noastră și implicit debutul propriu-zis al acestui prim moment în definirea genului îl constituie nuvela *Sărmanul Dionis* a lui Mihai Eminescu. Textele eminesciene sunt urmate de cunoscutele povestiri fantastice a lui Caragiale *La hanul lui Mânjoală*, și alte lucrări ale lui Gala Galaction *Moara lui Călifar*, povestiri ale lui Nicolae Gane, Mihail Sadoveanu și Ion Agârbiceanu. Interesul pentru fantastic este ilustrat și de ecoul pe care îl înregistrează cărțile fantastice ale scriitorului Mircea Eliade.**

➤ **Acest gen literar este prezent și în literatura română ca vocație a scriitorului român pentru asemenea modalitate de creație.**

➤ **Gen mixt, narațiunea fantastică prezintă o serie de similitudini, dar și diferențe în raport cu alte genuri, cum ar fi basmul sau romanul realist.**

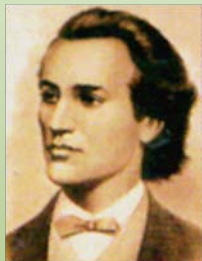
➤ **Acesta a înnoit fantasticul românesc, apropiindu-l de marile mituri și înscriindu-l astfel în universalitate.**

Cele mai frecvente întâmplări, evenimente din textele fantastice sunt apariția sau întâlnirea unor ființe extraordinare pe care ordinea naturală nu le atestă sau le consideră imagine, revenirea unora din cei dispăruți, înfruntarea cu diverse forțe malefice, modificarea statutului existențial al subiectului uman, dedublare, reîncarnare, suspendarea curgerii firești a timpului și intrarea într-un timp trecut sau viitor, realizarea neașteptată a unor gânduri dorințe, visuri transformarea imediată a spațiului, a unor obiective care devin sufletește acțiunea magică.

II. Dialectica fantasticului,

o scurtă introducere în proza lui Mircea Eliade

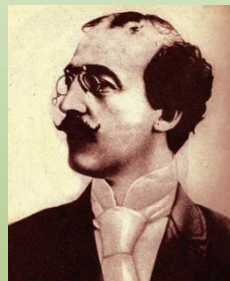
➤ **Fantasticul românesc, ale cărui origini se plasează în mișcarea literară romantică, se impune prin măștrii ai genului precum:**

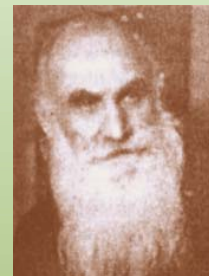
Mihai Eminescu
(1850-1889)

I.L. Caragiale
(1852-1912)

Al. Macedonnski
(1854-1920)

G. Galaction
1879-1961)

M. Sadoveanu
(1880-1961)

I. Agârbiceanu
(1882-1963)

Voiculescu
(1884-1963)

Adrian Maniu
(1891-1968)

Cezar Petrescu
(1892-1961)

Ion Vinea
(1895-1964)

Al. Philipide
1900-1979)

Pavel Dan
1907-1937)

Mircea Eliade
(1907-1986)

Șt. Bănulescu
(1929-1998)

Operele fantastice ale scriitorului **Mircea Eliade**

- *Domnișoara Christina*
- *Șarpele*
- *Secretul doctorului Honigberger*
- *Nopti la Serampore*
- *Un om mare*
- *Douăsprezece mii de capete de vite*
- *Fata căpitanului*
- *O fotografie de 14 ani...*
- *La țigănci*
- *Ghicitor în pietre*
- *Podul*
- *Adio...*
- *Pe strada Mântuleasa*
- *În curte la Dionis*
- *Uniforme de general*
- *Incognito la Buchenwald*
- *Pelerina*
- *Les trois grâces*
- *Tinerete fără tinerete...*
- *Șanțurile*
- *19 trandafiri*
- *Dayan*
- *La umbra unui crin*
- *Noaptea de Sînziene*

III. De la fantasticul folcloric, daimonologia mitică
(om-strigoi; mort-strigoi),
la proza fantastică a lui Eliade
(Domnișoara Christina-Simina)

Fantasticul folcloric – Romanul fantastic „*Domnișoara Christina*“

- **Morții strigoi erau închipuiți ca demoni malefici indiferent de proveniența lor, din oameni-demonici, născuți strigoi sau din oameni-nedemonici deveniți strigoi prin moarte.**
- **Un om-strigoi din naștere după moarte se transformă într-un mort-strigoi sau cadavru viu.**
- **Morții-strigoi se cunoșteau după găurile pe care le aveau la capul lor lângă stâlp (cruce) unde se înfingeau stâlpi (țăpușe) spre a le zădărnici ieșirea.**
- **Oamenii-strigoi se cunoșteau după: al șaptelea fiu, dacă fătul se năștea cu o căiță pe cap pe care o mânca, șira spinării terminată cu o coadă, dinții canini proeminenți... În timpul somnului se dedublează material și merge în sat, ia înfățișarea unui animal, (de obicei lup, dar și în cal, liliac, pasări de noapte) și face rău.**
- **Romanul *Domnișoara Christina*, (1936) crește direct din tradiția folclorului românesc,**
- **Senzualitatea imposibilă a Christinei se extinde încă de la început asupra Siminei (omul-strigoi). Fetița, neobișnuit de frumoasă este concepută ca o dublă personalitate.**
- **Simina este singurul fantastic prin ambiguitatea dublei apariții. Simina stăpânește arta seducției la fel ca maestru ei, Christina. Ea este a doua întrupare „metaforică“ a Christinei.**
- **Cea care încearcă atingerea absolutului este femeia - *Domnișoara Christina*, care, de pe celalalt tărâm, încearcă aventura destinului cu Egor-reprezentând tărâmul vieții, al muritorilor.**

Dublul fantastic

Fantasticul folcloric

Daimonologia mitică

omul-strigoi

mortul-strigoi

Romanul fantastic
Domnișoara Christina

Dublul malefic
Domnișoara Christina-Simina

Simina
omul-strigoi

Christina
mortul-strigoi

IV. Dublul malefic, fascinație și oroare.

Mitul Persephorei și dubla ipostază a eroinei Euphrosyna Mincu

Les trois Grâces

Euphrosyna Mincu
(*Frusinel*)

Mitul Persephorei

Tinerețe

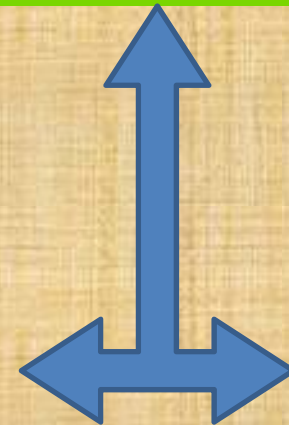
Bătrânețe

Pământ

Viață

Moarte

Infern

V. Visul ca mediator magic între două lumi

* Am arătat că prin intermediul visului poți face legătura cu alte lumi.

* Egor o cunoaște pe domnișoara Christina prin intermediul visului. El devine o poartă magică, un mediator magic între două lumi. Christina, strigoii, coboară din lumea ei să întâlnească viața, pe Egor.

Întâlnirile lui Egor și Domnișoara Christina treceau din lumea visului într-o realitate fantastică. Scena culminantă a romanului prezintă ultima întâlnire a lui Egor cu Christina, capitolele XIV-XV. În brațele Christinei, Egor simțea cele mai nelegiuite bucurii: incest, crimă, nebuinie, amantă, soră, înger. „Dar acum te iubesc, gemu Egor. N-am vrut să te iubesc la început, mi-a fost frică de tine.“ Ca în toată opera lui Mircea Eliade erosul este o șansă a autodepășirii sau depășirii condiției umane. Delirul se rupe brusc când Egor simte rana sângerândă a Christinei, e dezgustat: „ești moartă sau ești numai în vis“.

* În romanul Șarpele al scriitorului Mircea Eliade, Dorina se indentifică cu Arghira, mireasa lui Andronic, printr-un vis. Șarpele a așteptat-o ani și ani trăind în această viață dublul șarpe-ființă umană. Ea cobora în vis la palatul de cleștar a lui Andronic, adică Șarpele, mirele ei. Prin vis Dorina, își amintește o viață trăită anterior în persoana Arghirei și trăiește pasiunea iubirii ce o unea cu Andronic. Finalul romanului surprinde trezirea Dorinei din lumea visului, încercarea ei de a-l transforma în realitate ținând cont de informațiile primite în timpul somnului și reușește acest lucru.

* În nuvela „La Țigănci“ a scriitorului Mircea Eliade, Gavrilescu reușește să treacă din această viață încurajat de iubita lui din tinerețe, Hildegard „așa începe totul ca-ntr-un vis.“¹²

* În proza lui Eliade realul, visul, imaginația, fantasticul, miticul se împletesc armonios.

VI. Seducția ca joc
în exacerbară pornirilor sufletești
(Strategii ale enigmei și strategii ale seducției)

Dublul fantastic și strategii ale seducției – nuvela Șarpele

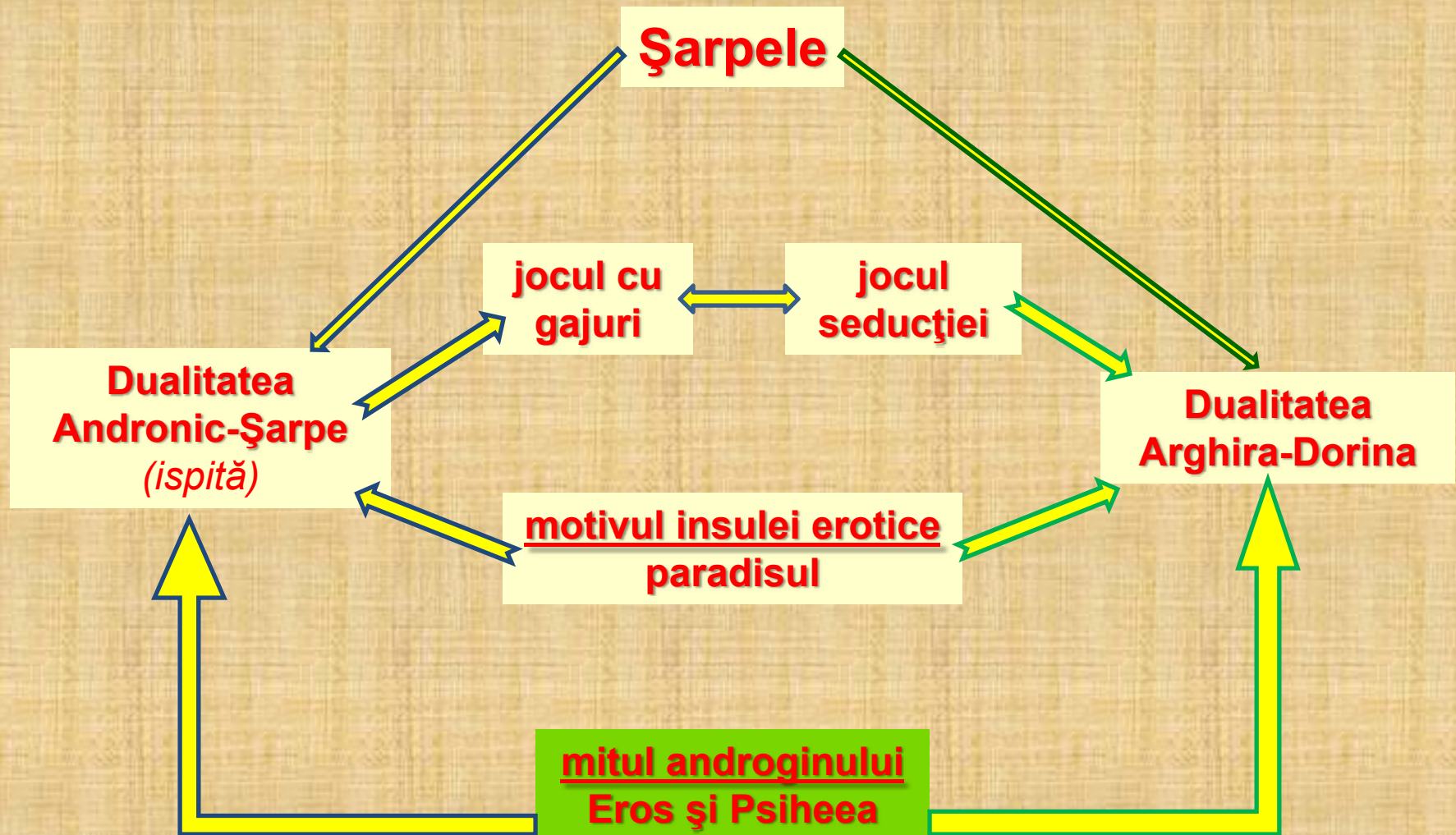
➤ **Arghira, frumoasa din lapte, mireasa lui Andronic, moare tânără.**

➤ **Andronic depășește barierele timpului sub chipul șarpelui.**

➤ **Șarpele își caută mireasa pentru a rupe blestemul despărțirii lor.**

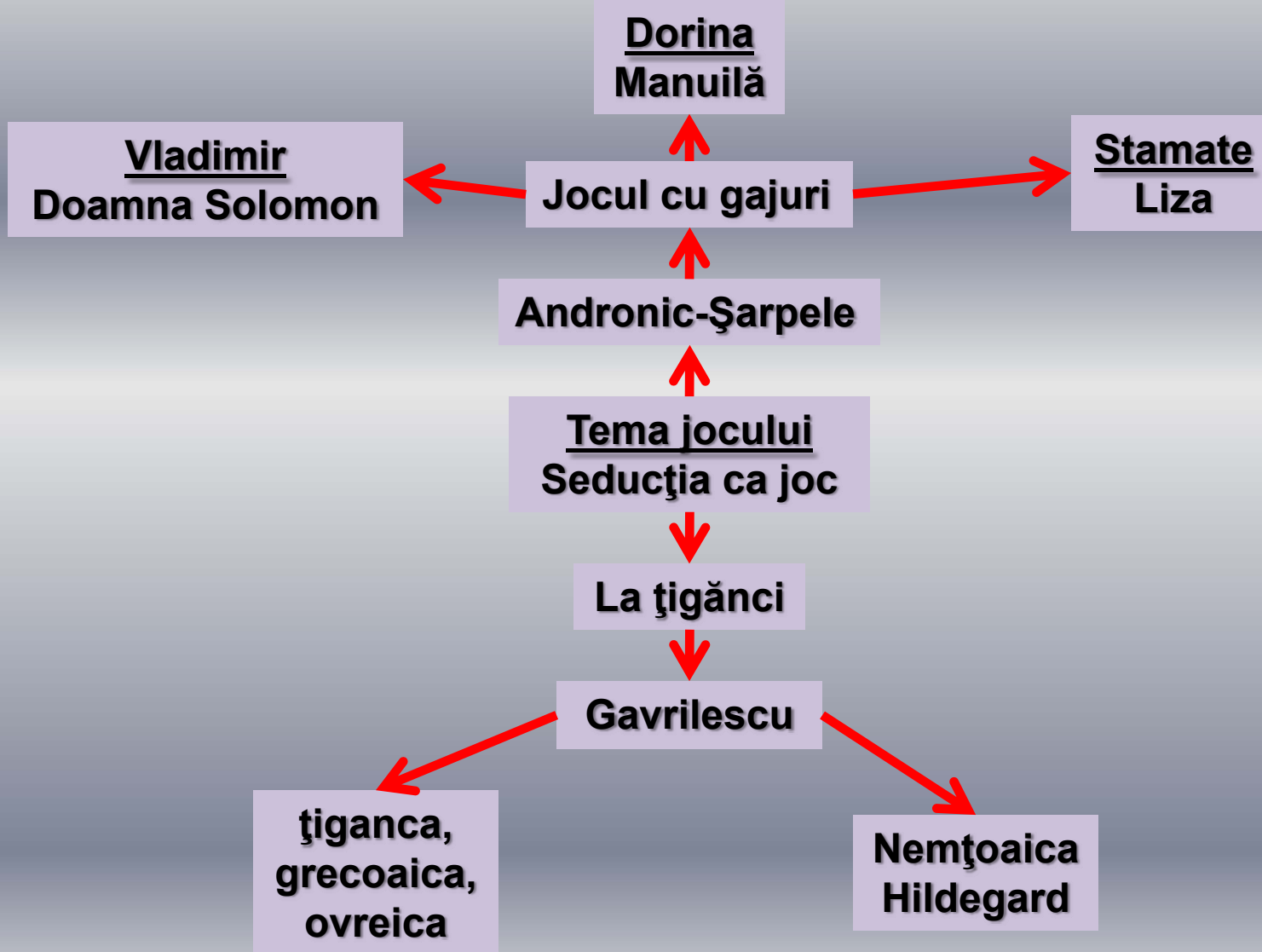
➤ **Dorina este dublul Arghirei ce va împlini idealul de iubire a lui Andronic care a așteptat-o neobosit mai bine de un veac.**

Dublul fantastic și strategii ale seducției în nuvela Șarpele

JOCUL ȘI STRATEGII ALE SEDUCȚIEI

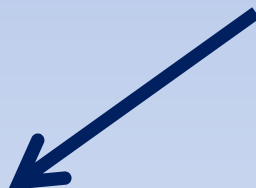

Dubla aventură a eroului, nuvela „La țigănci“

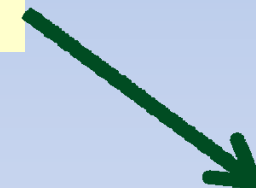
La țigănci

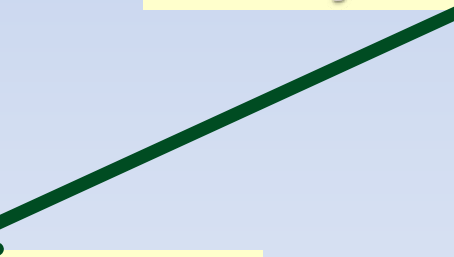
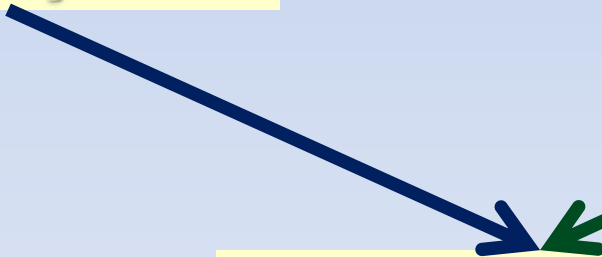
Tema epicului dublu

Gavrilescu, profesor
Bucureștiul

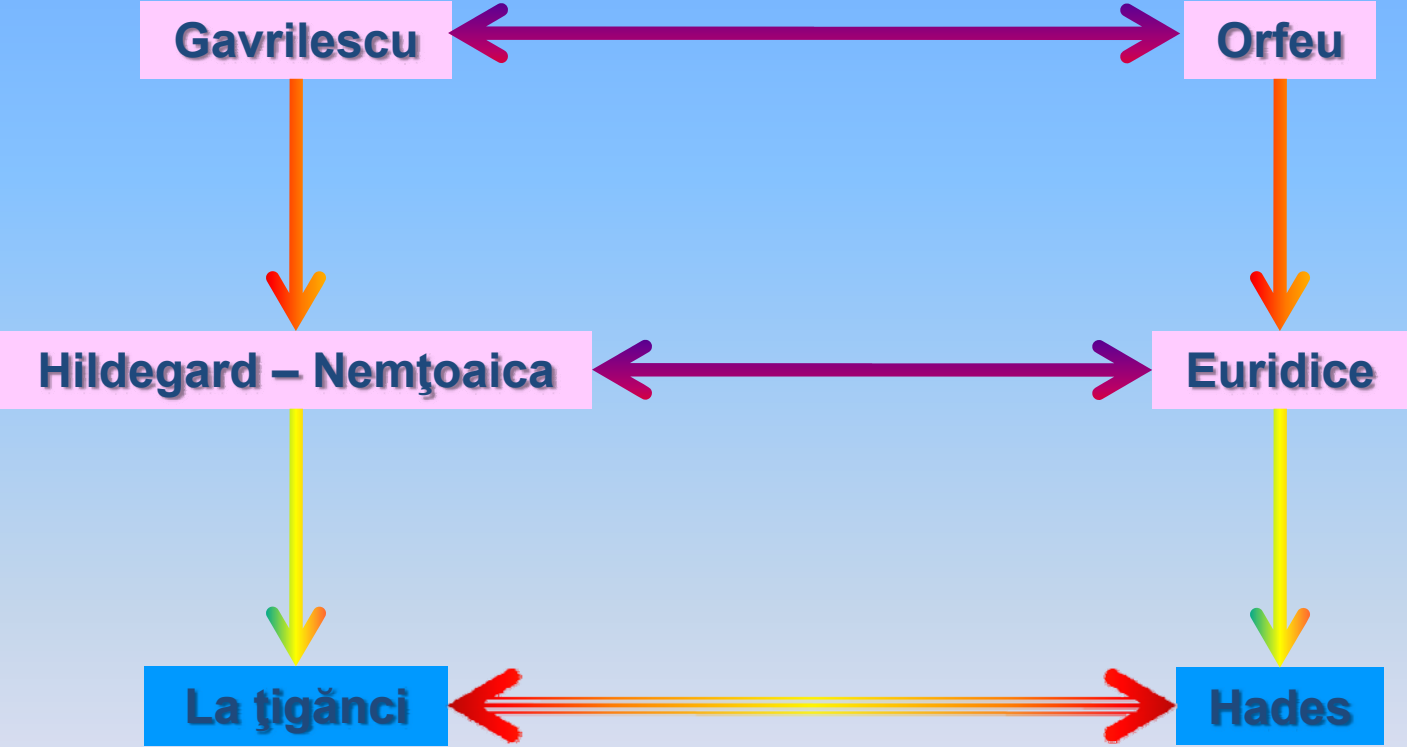

Gavrilescu și atmosfera
de vrajă de „la țigănci“

Dubla aventură a eroului

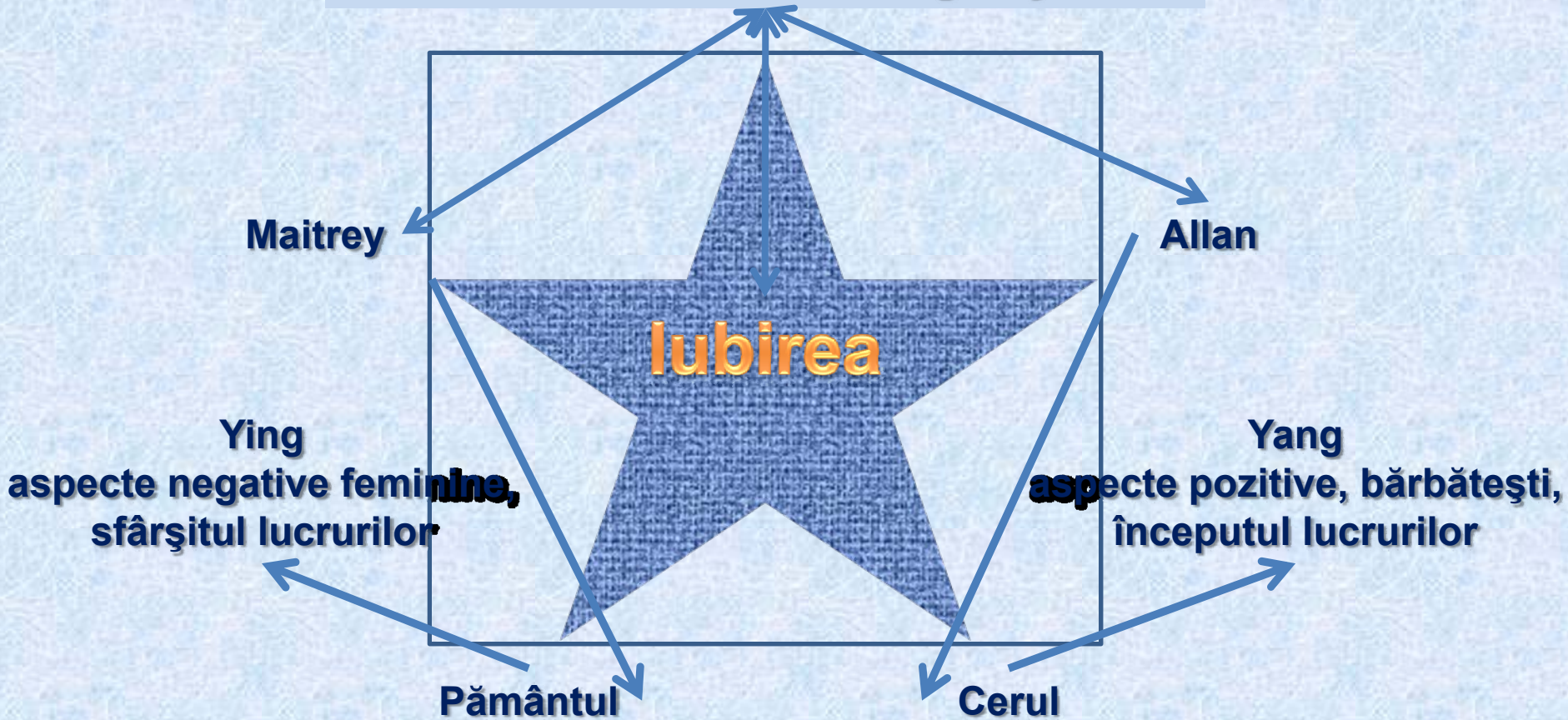
La țigănci, mitul lui Orfeu

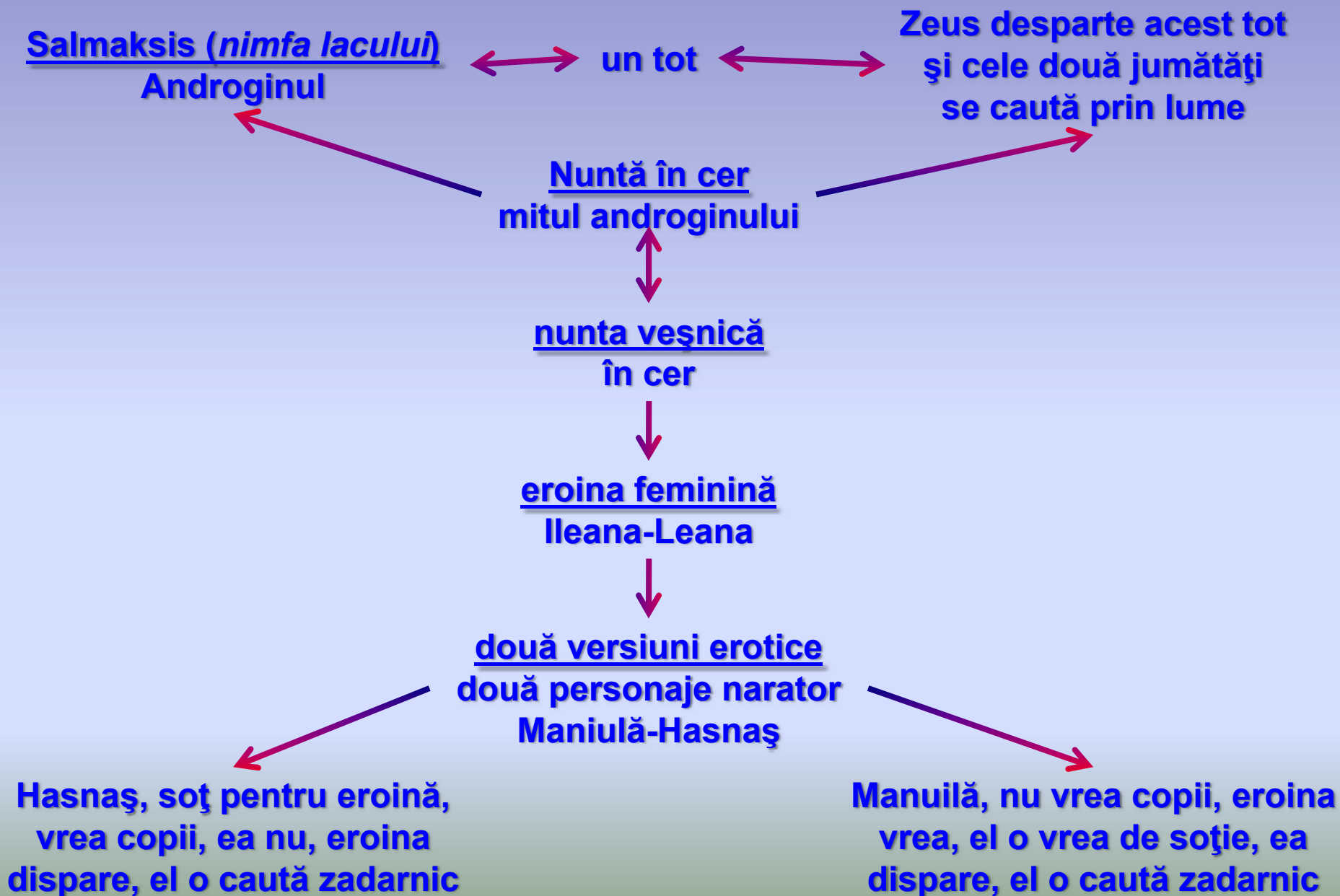
VII. O altă formă a dublului, androginul

Strategii ale seducției și mitul androginului

Inelul cu simbolul celor doi șerpi încolăciți
închide în el destinul îndrăgostiților

Strategii ale seducției și mitul androgenului

Dualitatea și androginul

Andronic-Șarpele
Arghira-Dorina

Christina-Simina
Egor

Dualitatea și androginul
seducția pentru nevoia de iubire absolută

Nemțoaica-Hildegard
Gavrilescu

Ileana-Leana
Manuilă-Hasnaș

VIII. O scurtă analiză a trecerii de la fantasticul popular la cel cult

- 1. Aplicații metodice, de la fantasticul popular la fantasticul cult**
- 2. Expresii la clasă în predarea fantasticului**
- 3. Îmbunătățiri a procesului de predare a fantasticului popular la gimnaziu, basmul**
- 4. Model de plan de lecție la fantasticul popular**
- 5. Fantasticul popular și celelalte arte: magie, povești, basme, legende, balade, muzeul satului**
- 6. Fantasticul popular, fantasticul cult, deosebiri și asemănări**

Deoarece în creațiile populare cum ar fi basmul, legenda, balada, teatrul popular întâlnim fenomene, întâmplări create și plăsmuite de imaginație, care nu există în realitate putem vorbi de prezența fantasticului. Oamenii din popor din dorința de a cunoaște universul în care trăiesc și-au imaginat întâmplări supranaturale. Aceste aspirații ale omului se împletesc cu ajutorul științei astfel:

Pornind de la dorința omului de a descoperii cât mai multe despre lumea de dincolo dar și de la nevoia de religios s-a născut mitologia, poveștile cu strigoi, daimonologia mitică, descâtece, vrăjitorii.

E important să începem prin a arăta această trecere de la fantasticul popular la cel cult având ca model basmul. Atât în basmul popular, cât și în cel cult se regăsesc întâmplări fantastice, personaje fantastice, lupta dintre bine și rău. De exemplu în basmul lui Mihai Eminescu „Făt-Frumos din lacrimă“ apare inițial motivul împăratului fără urmaș ca și în basmul popular Aleodor împărat, apar personaje fantastice: Făt-Frumos, Muma-pădurii, Genarul, întâlnim întâmplări fabuloase ca de exemplu aruncarea unei perii care s-a transformat într-o pădure deasă, metamorfoza eroului, fata Genarului îl transformă într-o floare, lupta dintre bine și rău, binele ieșind învingător, formule specifice basmului, numere fatidice, șapte iepe, trei zile.

Acțiunea într-un basm se petrece într-un timp real și fantastic cu folosirea cifrelor simbolice și unități de timp ca de exemplu trei zile și trei nopți.

O nuvelă a scriitorului Mircea Eliade în care acțiunea se desfășoară într-un timp real și fantastic cu folosirea cifrelor simbolice și unități de timp, la fel ca într-un basm este nuvela La țigănci. Timpul real este Bucureștiul, iar cel fantastic locul numit „La țigănci“. Cifra simbolică este aici trei: ora trei, trei fete, trei încercări de a ghici țigăncă.

Fantasticul popular se regăsește în mitologia românească: mitologia morții, a sorții, în magie, basme, legende, povești.

Scriitorul Mircea Eliade având ca sursă de inspirație mitologia populară a scris romanul „Domnișoara Christina“. Christina simbolizează omul strigoi care se îndrăgostește de Egor, personaj ce simbolizează viața. Nepoata ei, Simina simbolizează omul strigoi, având o dublă personalitate, deoarece prin ea, mătușa ei comunică. Acest roman este fantastic datorită personajelor și întâmplărilor fantastice. Personajul fabulos Christina poate comunica cu personajul ce aparține lumii acesteia, Egor.

* Nuvela „Șarpele“ are și ea ca punct de plecare mitologia populară. „Simbolul mitic al șarpelui cosmic legat de Apele primordiale...mitul șarpelui apelor primordiale...“

Andronic, adică șarpele trăiește pe o insulă unde își duce iubita regăsită, pe Dorina dublul Arghirei. Pe Arghira a pierdut-o cu trei zile înainte de nuntă, că i-a pronunțat numele „Șarpele“. De sesizat până și prezența numărului fatidic trei.

**IX. Dezbaterea, metodă eficientă în procesul instructiv-educativ
pentru o analiză a dublului fantastic în proza lui Mircea Eliade.**

Aplicând metoda dezbaterii am propus abordarea unei noțiuni din două perspective opuse. Să luăm de exemplu o clasă de 20 de elevi pe care îi împărțim în patru grupe:

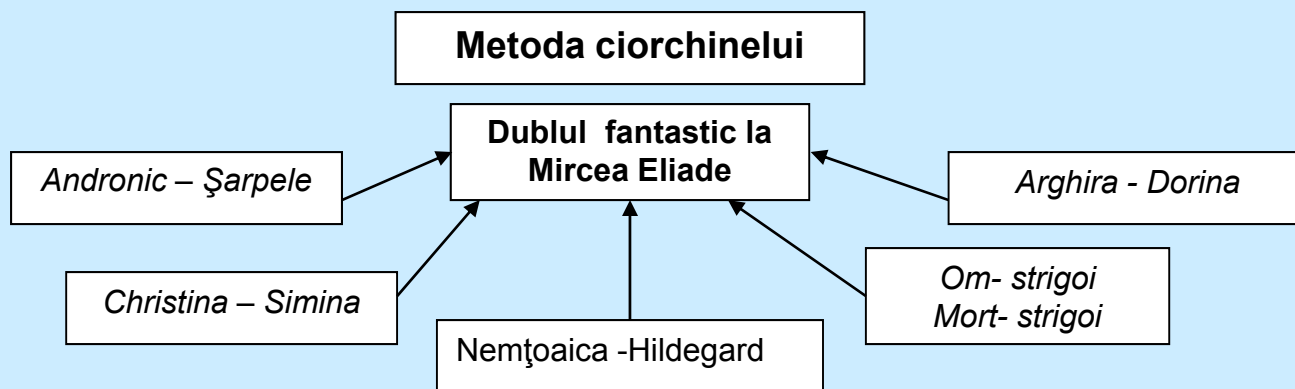
cinci elevi – culegătorii – aduc argumente pozitive (pro subiect)

cinci elevi – negatorii – aduc argumente negative (contra subiect)

cinci elevi – analiștii – nalizează argumentele bune și rele

cinci elevi – mediatorii – care prezintă concluziile în urma analizelor

Pentru ca acest lucru să fie bine realizat trebuie avute în vede următoarele obiective specifice: stimularea interesului elevilor pentru lectură, creșterea interesului față de lectura operei unui scriitor reprezentativ pentru literatura română, stimularea interesului elevilor pentru frecventarea bibliotecilor, dar și metodele: brainstorming-ului, al asaltului de idei, a ciorchinelui și a bulgărilor de zăpadă. *Andronic – Șarpele* Dublul fantastic la Mircea Eliade *Arghira - Dorina* *Christina – Simina* *Om- strigoi* *Mort- strigoi* *Nemțoaica –Hildegard*

Să presupunem că aplică culegătorii metoda ciorchinelui și a brainstorming-ului și negatorii aplică metoda bulgărelui de zăpadă și asaltului de idei.

Bulgărele de zăpadă – negatorii. Un bulgăre de hârtie este aruncat din echipa lor care trebuie să aducă argumente contra.

Un negator spre exemplu contestă dublul Cristina-Simina, afirmând că sunt două persoane diferite.

Analiști analizează ambele variante și cu ajutorul mediatorilor ajung la concluzia că cele două persoane, Christina-Simina sunt un dublu fantastic deoarece au aceleași trăiri în plan spiritual.

Simina poate fi asociată cu omul-strigoi în timp ce Christina cu mortul-strigoi.

Arghira-Dorina sunt spiritual aceiași persoană. Arghira a renăscut la viață prin Dorina și iubirea mirelui ei, Andronic care se identifică cu șarpele, simbol ce l-a ajutat să ducă lupta cu timpul.

Nemțoaica-Hildegard este un dublu ce îl ajută pe Gavrilăscu să își împlinească idealul în iubire dincolo de granițele acestei lumi.

**XI. Test de evaluare formativă
cu aplicații pe proza fantastică
a scriitorului Mircea Eliade**

Elevii sunt îndrumați să argumenteze că scriitorul Mircea Eliade este un mare realizator de literatură fantastică.

Elevii menționează apariția dublului fantastic în opera scriitorului Mircea Eliade.

Elevii demonstrează că visul este mediator magic între două lumi cu aplicații pe opera fantastică a scriitorului Mircea Eliade.

Elevii demonstrează că visul este mediator magic între două lumi cu aplicații pe opera fantastică a scriitorului Mircea Eliade.

Elevii explică dacă poate fi androginul o altă formă a dublului?

Elevii citează opinia unui scriitor despre proza fantastică a lui Eliade:

Elevii prezintă asocierea dintre fantasticul folcloric, daimonologia mitică (om-singor, mori-singor), și proza fantastică a lui Eliade
(Domnișoara Christina Simina)

„Ca și eroii săi, Mircea Eliade s-a aflat într-o necontenită căutare de împlinire spirituală.“ Florina Rogalski, Evoluția fantasticului. Aspecte ale genului în proza lui Mircea Eliade, pag. 148

CONCLUZII

➤ **Proza fantastică a scriitorului Mircea Eliade surprinde tema dublului, după cum s-a putut observa, prin următoarele perchi:**

- ❖ **Christina (mortul-strigoi) – Simina (omul-strigoi),**
- ❖ **Andronic-Șarpele, Arghira-Dorina,**
- ❖ **Frusinel (viață dublă oscilând între tinerețe și bătrânețe),**
- ❖ **Gavrilescu (dubla aventură a eroului), nemțoaica-Hildegard.**

➤ **Fantasticul dedublării apare cel mai frecvent în proza scriitorului Mircea Eliade.**

➤ **Dublul sau tema asemănării multiplică ființa, făcând-o potențial alta. Ea înseamnă un transfer de personalitate, un personaj mimând individualitatea altuia. Indicele narativ al temei dublului îl va forma persoana a III-a.**

➤ **Scriitorul Mircea Eliade va rămâne în literatura română un mare creator de proză fantastică.**

Prin studiul prozei fantastice a scriitorului M. Eliade, elevii vor înțelege mai bine lumea ce se află mereu la granița dintre realitate și ficțiune.